

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

«Затверджено».

Голова приймальної комісії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки
Анатолій ДВОСЬ

« 02 » сі

2023

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 034 КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ДЛЯ ВСТУПУ ДО АСПІРАНТУРИ**

(освітньо-наукова програма – СОЦІОКУЛЬТУРНА АНАЛІТИКА)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена відповідно до вимог МОН України, Закону України «Про вищу освіту», Постанови КМ України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», Правил прийому до Волинського національного університету імені Лесі Українки в 2023 році.

Програма розроблена для підготовки до вступного іспиту до аспірантури на освітньо-наукову програму «Соціокультурна аналітика» зі спеціальності 034 Культурологія (третій рівень освіти підготовки доктора філософії з культурології). В її основі – освітньо-професійна програма «Культурологія» рівня вищої освіти магістра з спеціальності 034 Культурологія, розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти з галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 034 Культурологія.

У програмі вступного екзамену до аспірантури з культурології відображено зміст основних освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Культурологія» другого (магістерського) рівня, розробленою викладачами кафедри культурології факультету культури і мистецтв ВНУ імені Лесі Українки.

Вступне випробування з культурології має на меті перевірку рівня знань та аналітичних здібностей вступників до аспірантури, зокрема, вмінь самостійно аналізувати різноманітні культурні явища та процеси в історичній динаміці та у контексті сучасних духовно-ідеологічних трансформацій, тенденції розвитку соціокультурного середовища в Україні та світі; соціокультурні та політико-ідеологічні фактори, які обумовлюють актуальність культурологічних досліджень; специфіку сучасних культурознавчих парадигм; а також застосовувати набуті знання для вирішення конкретних науково-дослідницьких завдань; вміло користуватися усім арсеналом сучасних методів наукових досліджень.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ

Тема 1. Культура як творчість та спосіб людського буття

Поняття культури. Відмінність культури і цивілізації. Матеріальне і духовне в культурі. Культура і соціальне буття. Відмінність культури і цивілізації. Поняття духовної культури. Типологія духовної культури. Функції культури – пізнавальна, світоглядна, комунікативна, інтегративна, нормативно-оціночна. Предмет історії культури. Культура в часі і просторі. Методологічні підходи до вивчення історії культури. Історичний, логічний, порівняльний методи пізнання. Поняття культурно-історичного плюралізму. Загальнолюдське та національне в культурному розвитку. Типологізація і класифікація культур: логіко-методологічний аналіз. Генеза і розвиток думок про сутність і закономірності культурного розвитку людства. Аналіз основних концепцій розвитку культури. Значення освоєння історії світової та вітчизняної культури для розвитку особистості.

Тема 2. Міжкультурна комунікація

Загальна характеристика міжкультурної комунікації та її основні форми. Міжкультурна комунікація як вид культурної комунікації. Толерантність як необхідна умова і спосіб реалізації діалогу культур. Межі толерантності. Полілінійність розвитку культур як підстава для міжкультурної комунікації. Роль міжкультурної комунікації у формуванні сучасного інформаційного суспільства. Феномен акультурації (культурної адаптації). Стратегії акультурації. Зміст і співвідношення категорій «асиміляція», «культурна інтеграція», «аккультурація». Основні фази та способи вирішення культурних конфліктів. Культурний шок: його позитивні та негативні наслідки. Значення двомовності та багатомовності для розвитку мультикультурного суспільства і проблеми державної мови в Україні. Буття як спілкування: діалогічне розуміння культури в екзистенційній філософії М. Бубера. Особливості комунікативних моделей за Е. Холлом. Ціннісні параметри диференціації культур за Г. Хофстедом. Поняття «культурного імперіалізму» та його роль в соціокультурних процесах.

Тема 3. Культура постмодерну

Постмодерн як особливий погляд на світ, міф власного самопояснення.

Витоки постмодерну. Модернізм, авангард, постмодернізм як смислові ланки цілісного культурного розвитку. Дискурси раціоналізму та ірраціоналізму в сучасній культурі. Постмодерністська чуттєвість. Маргіналізм як усвідомлена установка на периферійність, пограничні феномени культури. Криза метафізичних, світоглядних, духовних ідеалів та підвалин епохи модерну. Занепад колективного ентузіазму. Байдужість до політики. Відмирання суспільного. Тотальна індивідуалізація. Штучний інтелект як один з пріоритетних наукових напрямків у моделюванні інтелектуальних сфер людської діяльності. Постструктуралізм. Семіотична методологія. Футурологія. Методологічний підхід до міжперсонального діалогу. Шизоаналіз. Критика метафізичного стану філософії і пошуки шляхів «одужання» європейської свідомості. Інтерактивна природа та соціальний контекст дискурсу.

Тема 4. Сучасні арт-практики

Передумови становлення сучасних арт-практик в історичній ретроспективі. Криза репрезентації у традиційних видах образотворчого мистецтва. Іконічний поворот в культурі та становлення «нової візуальності». Мистецтво постмодерну і художній авангард початку ХХ століття: відмінності та точки перетину. Моріс Дюшан та епатажні експерименти модернізму. Розмивання критеріїв художності та криза традиційних уявлень про мистецтво. Культ техніки. Пошуки «чистої художньої форми» та розширення меж художньої вражальності. Кінетичне мистецтво. Візуальні експерименти оп- і поп-арту. Концептуалізм як нео-авангард. Художньо-естетичні особливості концептуального мистецтва. Концептуальний об'єкт та інсталяція. Багатоманітність художніх практик перформансу та акціонізму. Нові інформаційні технології та технічні можливості сучасного мистецтва. Медіамистецтво: структура та типологія. Розвиток відеоарту і його виражальна специфіка. Художні експерименти з віртуальною реальністю (комп'ютерні графіка, анімація, цифровий живопис, інтерактивні аудіовізуальні проєкти).

Тема 5. Соціокультурне проектування та експертиза

Сутність і методологія соціокультурного проектування. Структура і мета соціокультурного проєкту. Типологія проєкту. Проектування як «модель ідеального майбутнього» і як спосіб реалізації людини в культурі і в світі. Футуристичний вимір проектування. Культура і соціум як об'єкти соціально-культурного проектування. Аналітика соціокультурних ситуацій: регіональні

та локальні особливості. Програмування та конструювання культурного середовища, способу життя, сфери життєдіяльності. Пріоритетні області проектування. Регіональні культурні програми і регіональна культурна політика: стратегія і тактика. Проективний потенціал міста. Урбаністичні проекти. Місто як культурне середовище і культурна ситуація. «Мікроурбанізм». Нова міська антропологія. Близькість, близькість спільнот як культурний чинник міста і соціально орієнтованого проектування. Логіка і технологія розробки соціально орієнтованих проектів. Ігрове проектування. Проект як інновація. Інноваційна ситуація і культурне проектування. Технологія роботи зі спонсорами. Бюджет проекту. Типи ресурсів. Фінансовий план. Маркетингові плани і перспективи. Проектна документація. Специфіка культурологічної експертизи. Основні функції експерта в сфері культурної політики та культурної діяльності. Типи культурологічної експертизи.

Тема 6. Основи психолого-педагогічної майстерності

Психологія процесу навчання, визначення дидактичних завдань. Типи культурологічної експертизи. Методична майстерність викладача як вияв свого «Я». Професійна компетентність, зміст і шляхи її оцінки в умовах ЗВО. Педагогічні здібності до педагогічної діяльності. Знання викладача ЗВО – головний елемент його професійної діяльності. Дидактичні уміння та навички в системі методичної майстерності викладача. Особистісні якості викладача як фактор стимулювання ефективності навчання. Педагогічна техніка: сутність, структура, психорегуляція у навчальному процесі. Рівень педагогічної майстерності. Основні підсистеми творчості викладача: науково-пошукова, об'єктивно-емоційна. Мовлення – структурний компонент педагогічної техніки, ефективний засіб викладацької діяльності. Педагогічне спілкування як дидактична взаємодія. Педагогічна технологія спілкування у процесі викладацької діяльності. Методика вдосконалення майстерності викладача як суб'єкта спілкування. Основний зміст методики спілкування у навчальному процесі ЗВО. Професійно-педагогічний стиль спілкування. Основні чинники ефективного спілкування викладача зі студентами.

Тема 7. Стратегії управління та організаційної діяльності в культурі

Культурні стратегії і форми управління: поняття, складники і механізми. Американська модель управління культурою. Стратегічні орієнтири і основи британської культурної політики. Етапи розвитку і особливості управління культурними процесами Франції. Культурна політика Європейського Союзу:

головні чинники і принципи. Культурні інституції і регулювання культурної сфери в сучасній Україні. 7. Інноваційні форми культурної політики в країнах Східної Європи. Міська культурна політика загальної участі: досвід створення і реалізації. Культурні стратегії в сучасних містах в умовах децентралізації. Особливості та перспективи розвитку креативних культурних індустрій в Україні. Довгострокова стратегія розвитку української культури. Творчі громади Волині і мистецтво культурного розвитку.

Тема 8. Українська культура: модерний дискурс

Українська культура як соціокультурний феномен, її особливості, характерні риси й ознаки. Джерельна база та методологічні засади наукового аналізу української культури. Етногенез українського народу як нової історичної спільноти. Міграційна й автохтонна теорії походження предків українців. Культура східнослов'янських племен дохристиянської Русі. Вплив християнства на духовну культуру Київської Русі. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії та середньовічної Європи. Культура Галицько-Волинського князівства: синтез руських та європейських культурних традицій. Українська культура в умовах польсько-литовського панування. Українська мова та український фольклор. Поширення ідей раннього гуманізму в Україні: Юрій Дрогобич (Г. Котермак). Український Ренесанс: передумови виникнення, особливості та періодизація. Культурно-освітні осередки як центри існування ренесансної української культури. Острозька академія – новий тип вищої школи. Вчений гурток Києво-Печерської Лаври. Полемічна література. Іван Вишенський. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії у європейському освітньому і науковому просторі. Феномен українського бароко: національна самобутність і європейська значимість. Народницький дискурс в Україні: основні ідеї, образи, постаті, міфологеми. Дискурс українського модернізму. Проблема становлення літературної української мови. Орієнтація на Європу: модерністська інтерпретація в українській культурі (літературі) кінця XIX-першої третини XX століть. Ідеологізація літературної творчості. Модернізм в діаспорі. Націологія: основні ідеї та тенденції. Пошук української національної ідеї. Літературний процес в українській культурній реальності: історія і сучасність. Багатовекторність в культурі та історії. Мовна самоідентифікація: специфіка історії і сучасний стан. Гендерні образи в українській культурі: трансформації. Проблеми культурної глобалізації та уніфікації в сучасній Україні. Феномен Лесі Українки: сучасні трактування та

дослідницькі дискурси. Українська культура й мистецтво в контексті визвольної війни проти російського агресора.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (кер. авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (наук. редактор). У 2-х книгах. Київ: ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020.
2. Антофійчук, В. Культурологія: термінологічний словник. 2-ге вид., випр. і доп. Чернівці: Книги-XXI, 2017. 160 с.
3. Баканурський А.Г. Культурологія: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2020. 208 с.
4. Безвершук Ж.О. Історія культури в термінах і назвах: словник-довідник. Київ: Вища школа, 2003. 399 с.
5. Беньямін В. Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності // Беньямін В. Вибране. / Пер. з нім. – Львів, 2002. – С. 53-97.
6. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. / Пер. з франц. – К., 2004.
7. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К., 1995.
8. Гатальська С.М. Філософія культури. Підручник. К., 2005.
9. Гримич М. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців. К., 2020. 379 с.
10. Довгострокова стратегія розвитку культури в Україні до 2025 року Альянс Культури 2014-2015.- Режим доступу https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokova_strategiya_rozv_.pdf
11. Зонтаг С. Про фотографію. К., 2002.
12. Історія зарубіжної літератури. Львів, 1993.
13. Історія і теорія української і зарубіжної культури: навч. посіб. / В. І. Андріяненко; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : [б.в.], 2007. 176 с.
14. Історія культури: навчальний посібник / О.А. Гаврюшенко, В.М. Шейко, Л.Г. Тишевська. Київ: Кондор, 2004. 763 с.
15. Історія світової культури. Культурні регіони: навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вузів / Л.Т. Левчук [та ін.]. К.: Либідь, 1997. 448 с.
16. Історія світової культури: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / Л. Т. Левчук та ін. К.: Либідь, 1994. 318 с.
17. Історія української культури (за ред. Крип'якевича І.). К, 1994.
18. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. Київ: Центр навчальної літератури, 2005.

19. Культура і розвиток людства. К., 2019.
20. Культурне відродження в Україні. Львів, 1993.
21. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко. К., 2005.
22. Левчук Л.Т. Історія світової культури. К.: Либідь, 1999. 368 с.
23. Ліндсей Д. Коротка історія культури. К., 1995.
24. Лосєв І. В. Історія і теорія світової культури. Європейський контекст: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К.: Либідь, 1995. 224 с.
25. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. К., 1992.
26. Меднікова Г.С. Українська та зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб. К.: Т-во «Знання», 2012.
27. Миропольська Н.Є. та ін. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2021.
28. Ничкало С. А. Мистецтвознавство: короткий тлумачний словник. К.: Либідь, 1999. 207 с.
29. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. К.: Фірма «Довіра», 1992. 141 с.
30. Оглоблин О., Петренко П. Енциклопедія українознавства. Львів, 1994.
31. Основи філософії культури: Словник / Н.Г. Джинчарадзе та ін. К., 2005.
32. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К, 1997.
33. Попович М. Нарис історії культури України. К., 1999.
34. Семашко О.М., Погорілий О.І., Піча В.М. та ін. Соціологія культури / За ред. В.М. Пічі. Львів, 2003.
35. Семчишин М. Тисяча років української культури. К., 1993.
36. Слов'янські культури в європейській цивілізації / Відп. ред. В.І. Наулко. К.: КіСУ, 2021. 400 с.
37. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій (за ред. А.К. Бичко). К., 1993.
38. Теорія та історія світової та вітчизняної культури (за ред. Л.Т. Левчук). К., 2014.
39. Україна у контексті світової цивілізації: Навч. посібн. / За ред. Д.О. Тхоршевського. К.: Вид. Відділ ТДПУ, 2019. 176 с.
40. Чміль Г.П. Екранна культура: плюральність проявів. – Харків, 2003.
41. Шаповалова М., Рубанова Г., Моторний В. Історія зарубіжної літератури: середні віки та Відродження. Львів, 1993.
42. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. К., 2022.
43. Шейко В.М. Культурологія: Навч. посіб. К., 2021.
44. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2016.

45. Щолкова О.П. та ін. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2004. 175 с.
46. Юрій М. Ф. Історія світової та вітчизняної культури: [навч. посібник]. К.: Дакор, 2021.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Конкурсний бал вступника оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Вступний іспит проводиться у формі комп'ютерного тестування. Вступник розв'язує 40 завдань.

Результати виконання завдань дозволяють виявити рівень підготовки вступника: 1 рівень (високий): 200-180 балів; 2 рівень (середній): 179-160 балів; 3 рівень (достатній): 159-140 балів; 4 рівень (низький): 139-100 балів.

Голова предметної комісії

Вікторія ГОЛОВЕЙ

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Олег ДИКИЙ